

Алла Мардієва
(м. Луцьк)

КОЛЕГА Й ЛЮДИНА: ОЛЕКСАНДР ОПАНАСОВИЧ РИСАК

Він був особистістю. Чому був? Адже всі, хто пішов, так і залишаються в нашій душі та спогадах. Хто знав його довгі роки, хто з ним працював, не скаже категорично: був гарним, лагідним, спокійним. Гарним – так. Високим, струнким, міцним, без гламурності, навпаки, дещо простим. Решта – ні. У спілкуванні люди, безумовно, віддають перевагу поміркованості та певному лицедійству. Саме це й відрізняло його від інших. Не хибив душею, не стримував себе, хоча це й завадило його подальшій адміністративній кар'єрі. Наше знайомство відбулося тоді, коли він полинув за покликом душі й віддався філології. Курс, який йому призначили викладати на кафедрі, називався «Історія зарубіжної літератури. Середньовіччя та Відродження». Я вже декілька років досліджувала цей період. Він просив дозволу відвідати мої лекції, а через деякий час запросив мене до своєї аудиторії. Цікаво, що він обрав тему «Битва на Косовому полі» (ось такий актуальний виклик у сучасній Європі!). Тоді на тлі багатства лекцій з італійського Ренесансу вона була не епатажною. Подумала тоді: «І чого його понесло в ті краї?». Тепер знаю і розумію, що це закономірно, бо така зацікавленість матеріалом пов'язана в нього з родиною Косачів. Розповідав він студентам так, ніби сам пережив усі події: із запалом, пристрасно, натхненно. Навчальне заняття перетворилося на театралізований виступ одного актора в різних ролях. Якоїсь миті спіймала себе на думці, що зовсім не стежу за методикою та змістом викладів, а просто із цікавістю спостерігаю за лектором: очі палають, рухи різкі, слова (звідки він брав ті синоніми?) ллються, як гірський потік. Після такої лекції ніяково й недоречно робити суто професійні зауваження, але мусила. І про емоційність сказала, напевно, з мого боку це видавалося зарозумілим. Не думаю, що йому сподобалися мої слова, але уважно вислухав і не образився.

Йому було нелегко. Адже він прийшов до вишу з тієї структури, яка вимагала від людини повного підпорядкування системі, ідеї, яка

цю систему підтримувала, і нещирості в стосунках із оточенням. Думаю, він, як усі молоді, прагнув до ідеалів, але дуже скоро відчув розчарування і зрозумів, наскільки система його пригнічує, обмежує, не дає виходу почуттям. Мушу говорити правду, через те не буду його ідеалізувати. Так, система встигла сформувати особливості його поведінки: певна владність, нетерпимість, командний стиль. Але водночас виявлявся позитив: самодисципліна, вимоги передусім до себе, відданість праці, енергійність, запал. Не буду також кривити душею і писати, що його всі любили. Деякі не любили, деякі побоювалися його гострого зору та слова, іноді він бував необ'єктивним, але при всьому цьому він усіх змушував його поважати, поважати його позицію, його думку (нерідко вона не збігалася з офіційною). Відчуття власної гідності – це одна з його найкращих рис, яка дуже мені імпонувала.

Із роками він змінювався. Ставав лагіднішим, спокійнішим, навіть посмішка змінилася, ніби він дивувався тим переминам у собі та прислухався до чогось внутрішнього, потаємного. Той, хто був із ним поряд тривалий час, знає, яку велику й складну роботу над собою виконував він за своє життя.

Проте повернемося до його деканства. Найбільший факультет у ВНЗ за кількістю викладачів і студентів, але чи не найменший за «житловою площею». Зрозуміло, що філологія ніколи не була фавориткою. Як йому вдавалося налагодити нормальний навчальний процес, тільки Богові відомо. Та факультет працював, як годинник. Олександр Опанасович був не тільки природженим філологом, а й природженим деканом. Це виявлялося і у кадровій політиці (наприклад, обраний ним заступник Микола Васильович Мірченко так уніфікував модель розкладу навчального процесу, що вона придалася всім факультетам), і в організаційній діяльності, й у призначенні старост студентських груп. Я пам'ятаю майже всіх їх, таких різних, але достойних, які і в подальшому житті відбулися і як фахівці, і як особистості. Щотижня після засідання ректорату він збирав старостат, контролював, інформував, спрямовував роботу молоді, вимагав чіткості й дисципліни, виховуючи в них якості майбутнього керівника. Не можу не згадати Оленку Бойко, ніжну, гарну, обдаровану, відповідальну. Доля її трагічна, вона рано пішла із життя, залишивши маленьку доньку. Саме він побачив в Олені ті якості, які зробили її

кращою студенткою та старостою факультету, і приділяв їй особливу увагу, ніби відчуваючи її недовгий вік.

Поставила собі за мету розповісти про Олександра Панасовича Рисака як про колегу й людину. Погоджуюся з думкою, що особистість перевіряється владою. Витримає цю спокусу – значить людина. Із певністю пишу: влада його не зіпсувала. Залишився собою. Не піддався. Не зносив ні пихатості, ні підлабузництва, ні плазування (саме це й спонукало мене прийняти його пропозицію роботи в деканаті). Навіть у нібито дрібницях (а дрібниці, як відомо, – найяскравіші вияви суті) не обставляв своє становище зовнішніми проявами влади. Не було секретарки, яка б у слухний момент з'являлася б із тацею з кавою – завареною, як полюбляє шеф – до кабінету (знову дрібниця, але двері до його кабінету було завжди широко розчинено). Його секретарка, а вона також була кращим фахівцем у своїй справі, виконувала тільки свої безпосередні службові обов'язки.

Його боялися ледарі-студенти й не вельми працелюбні викладачі. Коли б не прийшов на кафедру – декан на місці. До початку пар стоїть на дверях і дивиться на годинник. А перед корпусом біжать ті, хто спізнюється. Горе їм – декан уже чатує. Можливо, смішно, але існував порядок, у якому нормально працювалося. До студентів ставився суворо, але справедливо. Не було любимчиків, «прошених», «родичів» – усі однакові. Подавав списки на виключення за неуспішність, але перед тим прискіпливо розбирався: чому студент не працює? Ця його безкомпромісність часом спонукала студентство на пошуки різних шляхів увести декана в оману. Коли вдавалося (дуже рідко), раділи, як діти. Аякже, самого Рисака вдалося обманути. Він знав про це, але, як кожну творчу людину, його цікавила винахідливість молодих. Випускники факультету під час зустрічі згадують і його деканство, і події, з ним пов'язані.

Якось, після мого захисту кандидатської дисертації, підійшов до мене із пропозицією стати його заступником. Це була несподіванка, не могла зразу зважитися і попросила три доби, щоб подумати. Подивився на мене з подивом і сказав: «Не думаю, щоб хтось іще так довго роздумував і так довго чекав. Але я почекаю». Так почалася наша спільна праця в деканаті. Спочатку було важко. Були сутички й невдоволення (з обох боків), але із часом усе владналося. Працювали разом, шануючи одне одного, навчаючись один у одного усьому. Відверто: ситуації складалися, як у житті кожного колективу, різні, але я

не пам'ятаю жодного випадку, коли б він використав своє службове становище для особливої вигоди.

Змінювалися обставини в нашому житті. Він гідно сприймав усі новації. Мені видається, що нові часи сприяли розквітові його таланту (безумовно, таланту) філолога, митця слова. Ніхто з мого колишнього оточення не володів усною мовою так, як він. Його проза була завжди поезією, натхненною, емоційною, вистражданою, тонкою, ліричною. А його наукові інтереси, пов'язані з творчістю Лесі Українки, стали справжнім захопленням і змістом його життя. Він знав Колодяжне, можливо, краще за свою домівку. Коли до нас приїжджали гості (на конференції, семінари, робочі зустрічі), він супроводжував їх по Лесиних місцях, а поїздки до Колодяжного саме через його присутність і розповіді ставали подією. Працівники садиби-музею вели екскурсію професійно, а коли він включався в її хід, замовкали. І яка велика різниця являлася в тому, як робив це він і як екскурсоводи. Мені пощастило декілька разів відвідати з ним Колодяжне, за що безмежно вдячна долі. Із ним світ Лесі Українки ставав невимовно дивним, прекрасним, але близьким, це наш світ, світ найбільшої любові в його житті – України. Якби повернулися часи й у мене був вибір працювати із Олександром Панасовичем Рисаком чи ні, відповідь була б однозначною: так.

УДК 821.161.2(477.82)(092)

Віктор Яручик
(м. Луцьк)

ЛЕСЯ УКРАЇНКА – ЙОГО НАЙБІЛЬША ЛЮБОВ

28 жовтня 2009 року минуло шість років, як не стало видатного волинського науковця, доктора філологічних наук, професора Олександра Опанасовича Рисака. Однак про цю чудову людину ще довго пам'ятатимуть не лише на Волині, а й далеко за її межами. Нещодавно літератори та шанувальники українського слова з приємністю вкотре згадували світлу пам'ять митця, оскільки світ побачила вже третя, на жаль, посмертна, поетична збірка Рисака «Спрага білого